

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

5. Van de regel van de Evangeliewaarheid, naar welke de zelfbeproeving moet geschieden

Doch nu dient men voor alle dingen recht te weten, hoe het eigenlijk met de gelegenheid van deze gewichtige plicht staat, en hoe men dezelve behoorlijk zal aanleggen of in 't werk stellen.

Het is een zaak, geheel buiten alle tegenspraak, dat al wie zijn gemoed voor de alwetende God getrouw en met alle ernst begeert te onderzoeken, of hij ook een waarachtig aandeel bekomen heeft aan Christus door een oprecht geloof, en of hij aldus een vaste grond heeft, om op de zaligheid van zijn ziel te hopen, noodzakelijk gehouden is, om in dat gewichtig werk *enkel te handelen naar de onfeilbare Goddelijke regel van de geopenbaarde Waarheid van het Heilig Evangelie*. Wij moeten hier niet afhangen van enige menselijke leer of voorschrift, of ons gemoed aan iemands bijzondere leiding of gezag overgeven, maar het duidelijke en waarachtige getuigenis van God in Zijn woord moet hier onze enige licht- en leidster zijn. Degenen, die anders willen handelen, zullen nimmermeer tot een zuivere en hartdoorzoekende kennis van hun staat kunnen geraken, omdat zij hun onderzoek niet bouwen op de enige autoriteit van de almachtige en waarachtige God, Die niet liegen of bedriegen kan.

Hier hangt al de vrucht en zegen van dit noodzakelijk werk dan geheel van af, dat wij in de grond van onze harten door de inwendige verlichting van de Heilige Geest de Waarheid Gods, in het Evangelie geopenbaard, geheel moeten aannemen en houden als de enige onfeilbare regel van onze beproeving. Zo lang als de mens daartoe niet kan komen met zijn gehele hart, dat hij zich volkomen wil onderwerpen aan het heilige en waarachtige oordeel van God, sprekende tot ons in Zijn beschreven Woord, en dat hij al zijn gedachten en overleggingen geheel wil gevangen geven onder de gehoorzaamheid van Christus, zo is hij nog geenszins bekwaam, om dit werk van de zelfbeproeving door de Goddelijke genade te kunnen verrichten tot een waarachtig profijt voor zijn ziel. Hij moet eerst voor Gods Woord met zijn binnenste gemoed waarlijk hebben leren beven, Jes. 66:2, die zichzelf omtrent zijn eeuwige staat recht zal kunnen beproeven. Indien een geveinsde dit alleen maar mocht kunnen doen, zo zou hij dan zo terstond ontdekt worden, door het geestelijke licht van de waarheid, dat hij een geveinsde is, *en die zalige ontdekking zou hem dan ook door de genade van de Heilige Geest dit voordeel aanbrenge*n, dat hij niet langer meer met stille gerustheid een geveinsde zou kunnen blijven, want als een geveinsde maar alleen eens heilig voor Gods Woord begint te beven, zo begint hij zichzelf dan ook aanstonds te bekeren en een walging van zichzelf te krijgen.

De waarheid Gods, in het beschreven Woord aan ons geopenbaard, is hier dan de enige, waarachtige en onfeilbare regel van alle zelfbeproeving. Dezelve is hier, gelijk als een lamp voor onzen voet en een licht op ons pad, Ps. 119:105. Want de Geest werkt nimmermeer een ander licht in het hart van de

mens, dan dat licht van de Goddelijke waarheid, hetwelk Hij gesteld heeft op de kandelaar van de Heilige Schrift, en Hij doet de mensen dat licht gewoonlijk ook niet anders ontvangen, dan op een redelijke en zeer eenvoudige wijze, door middel van het aandachtig lezen, horen of overdenken van de waarheden, die in de Schrift vervat zijn. Dit is een zaak, waar wij nooit genoeg op letten kunnen, om onze zielen toch zorgvuldig te hoeden voor alle bedrog van de satan.

Wij moeten hier beide voor de *redelijkheid* van de werking van de Geest waken, en voor deszelfs *krachtdadigheid*. Het een zal dienen om ons te bewaren voor Enthusiasterij, het andere voor alle Pelagianerij. Gods Geest, die getrouwe Leidsman van alle ware gelovigen, doet dezelve hier altijd gelukkig tussenbeide wandelen in het midden van de paden des rechts, zonder af te wijken ter rechter of ter linker zijde. Dit middelpad, hoe eng het ook mag zijn, is nochtans alleen het zekere en veilige pad, dat ons leidt naar de hemel. En al wie daarvan met zijn hart in 't minst of meest aftreedt, die treedt aanstonds in de dodelijke wegen van het verderf. Daarom moeten wij dit altijd vaststellen als een gewisse en onfeilbare grondregel van het Christendom, dat de Heilige Geest in alle zaligmakende werkingen tot zijn voornaamste hoofdeinde heeft, om de harten van de uitverkorenen inwendig door de allerzekerste en gevoeligste blijken te overreden van de Goddelijkheid van de Heilige Schrift en van de ingestelde Evangeliedienst. Het zij, dat zij het Woord zelf lezen of overdenken, of dat het voor hen gepredikt of gelezen wordt wanneer de Heilige Geest daarnevens en daaronder aan hun gemoed wil werken op een zaligmakende wijze, om de duistere ogen van hun verstand te openen, dan drukt Hij hun dat Woord, als een waarachtig, hemels, heilig en Goddelijk Woord, zodanig op hun harten, dat zij daar geheel voor komen te beven en daar met een zeer diep ontzag en eerbied door aangedaan worden. Hij doet hun dan met hun gemoed voor zeker geloven, dat de hoge God, de almogende Schepper van hemel en aarde, hier Zelf in dat Woord, en door deszelfs verkondiging tot hen spreekt, en hun Zijn heilige weg en wil aangaande hun zaligheid duidelijk komt openbaren; zodat zij dat Woord dan ook geheel houden en aannemen, *niet als des mensen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods Woord, dat ook werkt in hen die geloven*, 1 Thess. 2:13.

O, wat wordt de heilige en Goddelijke Schrift dan niet gewichtig voor 's mensen gemoed! Wat een alleroprechtste liefde en eerbied krijgt hij dan niet aanstonds voor dezelve! Zij wordt hem dan onuitsprekelijk dierbaar en kostelijk, boven alles, wat er in de wereld is, en hij roept daarvan nu uit met de Psalmist: *hoe lief heb ik Uwe Wet, zij is mijn betrachtig de ganse dag*, Ps. 119:97. Kortom, nooit werkt de Heilige Geest met Zijn hemelse kracht en invloed in de harten van de mensen, of Hij maakt haar aanstonds op alle wijze zeer ernstig begerig naar het gedurig lezen, onderzoeken, horen, overdenken en herkauwen van het Goddelijke Woord, en om hetzelfde recht te verstaan, te geloven, te bewaren en te betrachten, en dat alles langs des Heeren eigen instellingen en geordineerde wegen. Dit is de zekere Toetssteen, waar alle zaligmakende werken van Gods Geest altijd aan dienen beproefd te worden. De mensen mogen beroeringen, bewegingen, verlichtingen, overtuigingen, bewerkingen en aandoeningen hebben, zoveel zij mogen, en de dingen mogen ook nog zo zonderling, krachtig, luidruchtig en ongemeen zijn, ja tot ontzetting en verbazing zelfs van de aanschouwers, maar het zal toch alles allemaal anders niet, dan louter bedrieglijk werk van de geest van satan zijn, indien er deze ongeveinsde hoogachting, liefde en beving van het gemoed voor het Goddelijke Woord niet waarlijk mee vergezeld gaan, of als onmiddellijke vruchten uit geboren worden; welke met de voortgang van de werking van de Geest ook noodzakelijk hoe langer hoe meer toenemen. Ja, wij mogen wel gerust, en zonder enigen twijfel 't daarvoor houden, dat er in alle inwendige beroeringen of aandoeningen van 's mensen gemoed, welke gaan over de dingen van de zaligheid, nooit meer heilige, zuivere en zaligmakende werking van de Geest is, dan wanneer er waarachtige levendige indruk en overtuiging onder is van de Goddelijkheid van de Heilige Schrift, en van de gewone instellingen van het Evangelie. Al het andere, waar dit slechts aan ontbreekt, is toch in de grond maar een listig bedrog van de satan, en een vreemd vuur van 's mensen eigen inbeeldingen, dat zeer kunstig wordt aangeblazen door de wind van de onbedaarde en ongeregelde hartstochtelijkheden van het gemoed, dewelke, waar zij maar

eens de overhand nemen, door heimelijke invloed of bestiering van de duivel, of door de verborgen arglistigheid van 's mensen hart, dan al een wonderlijke vertoning kunnen maken van een waar Geesteswerk, en zeer licht de weg kunnen banen voor een schoonschijnende bekering, zoals vele ongelukkige huichelaars en tijdgelovigen bezitten, die toch in de wereld heengaan voor goede Christenen.

Van de manier hoe men zichzelf behoort te onderzoeken

Doch indien het nu volkomen zeker is, dat de Goddelijke waarheid, geopenbaard in de Heilige Schrift, het enige licht van de Geest is, bij hetwelk de mens zichzelf en zijn staat heeft te beproeven, zo is het dan nu van zeer veel aangelegenheid, om recht te weten, hoe men met de hulp van de Geest, dat licht van de Schrift tot zodanig einde behoorlijk zal aanleggen en gebruiken, en met welke bekwame orde men daarin best zal te werk gaan.

Waarop wij antwoorden: dat men hier die eigen redelijke en natuurlijke orde steeds te houden en te volgen heeft, volgens welke de Heilige Geest de Goddelijke waarheid opgericht en samengesteld heeft in de Schrift, en volgens welke orde Hij dezelve ook altijd leert en werkt in de harten van de uitverkoren gelovigen. Want Hij is de Geest der waarheid, *Wiens werk het is, om hen allen in de waarheid te leiden*, Joh. 16:13, en Die maakt, dat zij de waarheid verstaan, *en dat de waarheid hen vrijmaakt*, Joh. 8:32. Even diezelfde orde, welke de Geest hier dan altijd houdt in Zijn werk, moeten wij ook altijd houden in ons werk. Zo kunnen wij nimmer dwalen, als wij deze Leidsman maar steeds nauwkeurig volgen. Doch dit dient hier nu eerst nog wel een weinig nader van ons geopend te worden, ten einde niemand door een verkeerd en min ordentelijk gebruik van de waarheid van het Evangelie te maken, al het voordeel van zijn zelfbeproeving lichtelijk mocht verliezen, tot zijn hoogste schade en verderf.

De heilige en wijze orde van de Geest, in het samenstellen van de waarheden van de Schrift, kan van ons niet anders nagespeurd worden, dan uit een aandachtige overweging van het opzicht en het nauwe verband, waarin al de Goddelijke waarheden onderling bestaan jegens elkaar, en waarin dezelve, met de allervolmaakste orde en harmonie, zodanig vast aaneensluiten, dat de ene wezenlijk vloeit en afkomt uit de andere, of opleidt tot de andere, en zij allen gezamenlijk, als een ordentelijk gebouw, elkaar onwrikbaar ondersteunen en vasthouden. Hierin ligt de hoge Goddelijke wijsheid van de Heilige Geest, dat Hij ons in het beschreven Woord een openbaring van waarheid heeft gegeven, dewelke zo geheel wonderlijk en aanbiddelijk te samengevoegd is, dat dezelve nooit recht van iemand, tot zijn waarachtige zaligheid en zielsbekering zal kunnen verstaan of begrepen worden, tenzij alleen door middel van een ordentelijk onderwijs van de Geest, leidende het gemoed, door zijn Goddelijk licht, van de ene waarheid in de andere, en hetzelfde alzo, als bij trappen, doende opklimmen van kennis tot kennis, langs de vaste gronden van het wezenlijke verband, dat er tussen de heilige waarheden is. De zekerste grondstellingen of bepalingen van de onfeilbaarste waarheden, welke men *mathematische* noemt, kunnen zelfs in geen vaster of natuurlijker orde aaneengeschakeld liggen, dan de heilige bovennatuurlijke waarheden van Gods Geest onderling aaneen verknocht zijn in het Woord. Het samenstel daarvan is zo allerwijst, allerwonderlijkst, allerwezenlijkst en allereenvoudigst, dat hetzelfde van ons nimmermeer genoeg kan nagespeurd worden. Hier liggen voor ons zulke diepten van Gods wijsheid, dat ons aardse verstand, hoe veel het hier ook al geestelijk verlicht mocht worden, dezelve toch geenszins kan doorgronden.

De aanmerking van hetgeen wij hier aanroeren, is van een zonderling groot gewicht in de zaken van onze *Christelijke religie*, en verdient nog wel enige nadere opheldering. Want alleen van de redelijkheid en natuurlijke orde van de inwendige onderwijzing van de Geest in het gemoed van de mensen hangt deszelfs gehele zuiverheid, heiligheid, wezenlijkheid en Goddelijkheid af. Zodanig dat, als alleen die orde waarlijk ontbreekt in enig onderwijs, dat men meent inwendig en zaligmakend van Gods Geest in het hart te geschieden, het dan gelijk zeker is, dat het geen waar zaligmakend licht of onderwijs van de Geest is, hoeveel de mensen er ook al mee moge ophebben, en welke krachtige aandoeningen en

bewegingen of andere uitwerkingen, die schijnen heilig en geestelijk te zijn, daar ook al van mochten voortkomen of mee gepaard gaan.

Om de rechte mening van dit ons gezegde hier voor de eenvoudigen nog wat duidelijker uit te drukken, zo laat ons eens tot een voorbeeld stellen, dat er mensen zijn, die roemen op *een inwendig Geestes licht* en krachtadig genadewerk in hun ziel, maar die de eerste aanleidende grondwaarheden, tot opening van de leer van het Evangelie (zoals die van 's mensen zondenval in Adam, met alles wat er wezenlijk behoort tot de leer van de zaligmakende overtuiging van de Geest), metterdaad niet grondig, noch bevindelijk verstaan, - zoals die kennis noodzakelijk vooraf vereist wordt, om het gemoed te bereiden en te openen voor het geestelijke licht van het Evangelie, - dan hebben wij de minste bedenking niet te maken, om zodanig licht van de Geest, waar de mensen van spreken, ten enenmale verdacht te houden, enkel daarom, omdat hetzelfde niet langs de eigen natuurlijke orde van de Geest, en volgens het wezenlijke verband van de waarheid in hen gewerkt is. Want de Heilige Geest vangt Zijn Goddelijk onderwijs in de harten van de uitverkorenen altijd aan met *de eerste gronden van de waarheid*, welke de mens naast nabij liggen, en waarmede Hij hun blinde gemoed het gemakkelijkst kan openen, leidende dat gemoed voor alle andere dingen, die verder van hetzelfde af zijn, eerst tot een duidelijke, grondige en gevoelige kennis van zijn eigen ellende uit de Wet, voordat Hij hetzelfde verder en hoger leidt tot een zaligmakende kennis van Christus en van de weg van de verlossing door Hem.

De Heilige Geest handelt in Zijn zaligmakend onderwijs van de zielen van de mensen nooit also verkeerd of onordentelijk, dat Hij haar eerst het Evangelie zou leren, voor dat Hij haar een genoegzame kennis of opening van de Wet heeft gegeven, zo als dienen kan tot een grondige overtuiging van haar zonden en doemwaardigheid. Hij leert niet eerst de genade, en dan de zonde en de vloek, niet eerst Gods barmhartigheid, en dan naderhand Zijn toorn en rechtvaardigheid, niet eerst de medicijnen, en dan de kwaal, enz. Want langs zodanige verkeerde onderwijzing zou Gods Geest Zijn eigen waarheid dan noodzakelijk geheel verdonkeren, en ten enenmale onderwerpen en het onderste boven keren.

Nochtans is deze gewoonlijk de valse methode van de satan, die hij houdt in het onderwijzen en verlichten van de tijdgelovigen door de eigen middelen van de Geest, welke hij daartoe zeer listig weet aan te leggen en te misbruiken. Zijn bedrieglijk onderwijs, wanneer hij zich schoon al verandert in een Engel des lichts, leidt nooit recht in de heilige en wijze orde van de Geest. Hij loopt gewoonlijk de eerste aanleidende gronden van de waarheid van het Evangelie maar licht over, zonder dat de arme bedrogen zielen, dewelke hij gevangen blijft houden in zijn strik dezelve eens ten halve recht verstaan of geloven. Als zij maar slechts zoveel *wetenschap uit de Wet* bekomen hebben, dat zij nu een deel gewone benauwdheden, angsten en bekommernissen over hun zonden hebben doorstaan, waarin somtijds de hartstochtelijkheid van het gemoed meer beroering heeft veroorzaakt, als wel het licht van de waarheid, dat er bij hen geschenen heeft, zo gaat de satan al aanstonds met hen over tot de leer van *de verlossing door de Heere Jezus Christus*; en wanneer hij hun een vals concept en inbeelding heeft gegeven (gewoonlijk met een losse en verrukkende blijdschap, zo als de aard van die heugelijke en dierbare leer meebrengt), klimt hij dan voorts met hen op tot *de dankbaarheid*, en verder tot alles, wat er van het Christendom te kennen of te onderzoeken valt. Op die wijze weet deze helse geest dan wel enigszins in schijn de heilige orde van de Goddelijke waarheden te volgen in het bewerken van het gemoed van de geveinsden. Maar in de grond der zak houdt hij die orde niet, omdat zijn onderwijs van de eerste waarheden uit de Wet tot 's mensen overtuiging en vernedering voor God altijd maar los en onvolkomen is, ofschoon het in sommigen wel eens met grote angsten en benauwdheden en hartstochtelijke beroeringen kan vergezeld gaan, welke een schijn hebben van een grote mate of trap van geestelijke overtuiging, en van een grondige kennis van God, van Wet, zonde, vloek, onmacht, enz. Want (dat wel in acht te nemen is) dezelfde kracht en klaarheid van algemeen overtuigend licht van de Geest zal op het gemoed van de ene mens veel meer aandoening en uitwerking hebben, en daarom ook een grotere beweging en beroering, aldaar veroorzaken, als wel bij de andere mens, en dat, of uit hoofde van de bijzondere natuurlijke gesteldheid van ieders humeur, of van de meerdere of mindere gewoone en geoefendheid, die daar valt omtrent zodanige dingen, of uit een vermenging van beide tegelijk. Behalve vele andere toevallen en omstandigheden, dewelke men bij de ondervinding best

gewaar wordt, waardoor het gemakkelijk kan gebeuren, dat een gering licht van algemene overtuiging nochtans bij sommigen op sommige tijden grote beroeringen en aandoeningen kan teweeg brengen, in zodanige uitwerkselen, die voortkomen uit een kunstige samenloop van gemengde oorzaken, nochtans het wezenlijke van een ware overtuiging van de Geest geenszins gelegen is.

Op die wijze weet de Satan door zijn ondoorgrondelijke listen in korte tijd en zonder veel moeite, een zodanig licht van ingebeelde bevindelijke kennis van de waarheid in de harten te ontsteken, waarmee zijn discipelen zeer snel grote Christenen worden, en van alle Goddelijke waarheden meesterlijk weten te spreken, zonder nochtans een enige van dezelve in de grond recht te verstaan of te geloven. Zij kennen Christus, en zij weten al de verborgenheden van het Evangelie, zonder ooit nog waarlijk zichzelf in hun staat voor God recht gekend te hebben.

En opdat men dit gebrek te minder zou bemerken, zo voert de satan hier op zijn wijze een onderscheid in tussen een *wettische* en een *Evangelische* leiding of bewerking van de Geest in het bekeren van de zielen van de mensen, of liever, hij maakt van dit onderscheid, dat anders wel wezenlijk waarachtig is, een geheel verkeerd gebruik, om de blinde waangelovigen gemakkelijk te bedriegen.

Zijn Evangelische leiding brengt de mensen, zonder een grondig voorafgaande bereiding of overtuiging uit de Wet, veeltijds heel snel tot Christus, enkel door de liefelijke beloften van het Evangelie, en door de schoonheid en beminnelijkheid van Gods genadeweg, ofschoon zij anders om Christus en om de genade nog nimmer hartgrondig verlegen zijn geweest. Zij vinden de Medicijnmeester, en hangen Hem aan, en zijn ten hoogste met hem ingenomen en verblijd, en dat alles, zonder eens recht ziek te zijn. De satan verstaat de kunst, om de harde grond en de steenachtige plaatsen te bezaaien, en die week en vruchtbaar te maken, en ook zelfs heel snel een rijke oogst van kostelijke vruchten in te zamelen, zonder dat hij dezelve eerst eens behoeft te beploegen en terdege om te roeren. Een lichte hartstochtelijke roering van het gemoed met een deel tranen en onbedaarde bewegingen, waardoor slechts de bovenliggende aarde zo wat omgeschommeld wordt, is voor hem genoeg, om zijn land met het schone zaad van het Evangelie te bezaaien, en om dan snel een volle oogst te hebben.

Want als hij de harten van de arme blinde mensen maar eenmaal op die wijze over hun schuld en ellende, en over de grond, oorsprong en wijduitgestrektheid van dezelve, gelijk mede over de heiligheid en rechtvaardigheid van God, en over Zijn gestrengte vloek en toorn enz. heeft heen gevoerd, als over waarheden, dewelke ras genoeg wel gekend en geloofd zijn, wanneer men er maar zo iets in 't algemeen van weet, met enige drukkende vrez en aandoeningen van droefheid, verlegenheid, benauwdheid, en luidruchtige beroeringen, dan is er voor dezulken nu niets meer in de weg, om haastig en gemakkelijk in de hoogte op te schieten, en om met hun Evangelische bespiegeling een snelle vordering te maken in de kennis, en in het inwendige geloofs- en genadeleven, en in de dagelijkse beoefening van alle plichten van het Christendom. Zij strijden zeer gemakkelijk tegen de satan, de wereld en de zonde, en zij behalen snel aanmerkelijke overwinningen. Zij leggen de oude mens af en kruisigen hun vlees, en verloochenen zichzelf, zonder veel pijn en droefheid. Zelfs als zij treuren, zuchten en klagen, dan voelen zij nog geen smart. Hun droefheid maakt ook geen diepe wonden. Zij kunnen weer snel geloven, en dan zijn zij snel genezen. Met duizend zonden heimelijk te koesteren en vast te houden in hun hart, worden zij toch mettertijd zeer familiair met Christus, en komen tot een vast verzekerde staat. Kortom, het Christendom van de satan, dat hij werkt in de waan- en tijdgelovigen, door een onordentelijk en halfvolkomen onderwijs van de waarheden van het Evangelie, is allemaal als een licht gebouw van hout en stro, dat gemakkelijk zo wordt opgeslagen, en dat van verre ook een schone vertoning of parade maakt.

Maar helaas! hoe kunstig en hoe hoog het ook al moge opgehaald worden, het is en blijft toch altijd maar een zeer los gebouw, waar beide een wezenlijk fundament en een vaste samenvoeging aan ontbreekt. Als God maar eens Zijn hand aan dat gepleisterd werk gaat leggen, dan moet het aanstonds waggelen en schudden, en ten laatste zeer ellendig omver storten. *Zijn vertrouwen zal zijn een huis der spinnenkoppen. Hij zal op zijn huis leunen, maar het zal niet bestaan, hij zal hem daar aan vasthouden, maar het zal niet staande blijven, Job 8:14, 15.*

Hoeveel voortreffelijker en uitnemender is dan niet dat grondig en *hemels onderwijs van Gods Geest*, hetwelk door Zijn Genade krachtadig gewerkt wordt in de harten van de ware gelovigen, langs de natuurlijke orde van het samenstel van de heilige Evangeliewaarheid, want door hetzelfde bekomt de mens altijd eerst een grondige kennis van zijn eigen zonden en ellenden, zodanig als hem geheel voor de hoge God moet vernederen en naakt uitschudden van al de klederen van zijn eigengerechtigheid, en hem als geheel van al zijn ijdele steunsels en toevluchten afdrijft tot een waarachtige armoede des Geestes, waarin hij dan eerst recht vatbaar gemaakt wordt voor een zaligmakend verstand van *de grote verborgenheid van het Heilig Evangelie, die van alle eeuwen verborgen is geweest in God, welke alle dingen geschapen heeft door Jezus Christus*, Ef. 3:9. Gelijk dat Evangelie alleen aan de armen wordt verkondigd, Matth. 11:5, zo kunnen ook geen anderen hetzelfde tot zaligheid ooit recht verstaan en geloven, dan alleen de arme, overtuigde en boetvaardige zondaren, die voor hun verslagen zielen niet een steunsel meer kunnen vinden buiten Christus en Gods vrije genade. Dit maakt dan alzo een wezenlijke grondbereiding door het helderschijnend licht van de Geest binnen in 's mensen gemoed voor de oprichting van een waarachtig en ongeveinsd Christendom. Hierdoor worden al de natuurlijke vastigheden en grondsteunsels van harten van de mensen eerst geheel losgemaakt, opgebroken en gezamenlijk uit de weg geruimd, ten einde Christus en de genade, als het enige fundament, daar wel vast neder te leggen door een oprecht zielsgeloof, en om dan verder een waar en bestendig Christendom daarop te bouwen, hetwelk de poorten der hel niet zullen overweldigen.

Daarom moet hier niemand menen, alsof men met het vaststellen van deze natuurlijke orde van de Geest té bepaald zou kunnen te werk gaan in de aanmerkingen en behandelingen van Gods werk in 's mensen ziel, en alsof de Heere in het bekeren van de Zijnen doorgaans zeer verscheidene wegen hield, enz.; want men moet hier wel acht geven, *dat deze niet onze, maar des Geestes eigen orde en bepaling is, overeenkomstig het wezenlijke en vaste samenstel van Zijn eigen waardigheid, hetwelk veel vaster is dan het gehele gebouw van hemel en aarde*. Of zou het ook al te veel bepalen van Gods werking zijn, als men stelt, dat de zon gewoonlijk altijd eerst opgaat in het oosten, en ondergaat in het westen, en dat, als men de winter heeft, men dan de zomer verwacht? Enz. Want deze is immers Gods eigen vastgestelde orde door Zijn Voorzienigheid.

Maar aldus maken wij hier in de bovennatuurlijke werking van Gods Geest ook geen andere bepalingen, en wij mogen daarin geen andere bepalingen maken, dan dewelke de Geest zich zelve gemaakt heeft, en die Hij ons allerklarst in Zijn Woord heeft geopenbaard. *Hoe zeer verscheiden Gods wegen in het bekeren en bewerken van de zielen van de mensen dan ook mogen zijn*, zo wil Hij toch nimmermeer werken tegen de natuurlijke orde en 't beloop van het vaste en allerwijste samenstel van Zijn eigen Goddelijke waarheid, want het ware de hoogste ongerijmdheid, zo iets van God te stellen.

Uit het verhandelde blijkt dan immers duidelijk genoeg, dat een *rechte zelfbeproeving*, die behoorlijk zal geschieden aan de onfeilbare toetssteen van de Goddelijke waarheid van het Evangelie, noodzakelijk geheel moet ingericht zijn naar de natuurlijke en vaste orde van het samenstel van die waarheid en van de werking van de Geest, overeenkomstig diezelfde orde, binnen in 's mensen gemoed. Hiertoe is dan voorzeker nodig voor allen die deze hooggewichtige plicht van het Christendom met het meeste voordeel voor hun zielen regelmatig zoeken te verrichten onder de leiding en voorlichting van de Geest der waarheid, dat zij zich bedienen van een goed opstel of kort begrip van de Christelijke waarheid, waar zij het hoofdzakelijke sommier van dezelve in een ordentelijk samenstel aanstonds voor zich vinden. Want de heilige Schrift zelf is een boek van zeer wijde uitgebreidheid, en bevat in zich een grondeloze oceaan van alle geestelijke waarheden, waar wij toch in het werk van de zelfbeproeving, bijzonder in de eerste beginselen van onze weg, slechts alleen de voorname grondinhoud of wezenlijke substantie nodig hebben te gebruiken.

Met dat inzicht, en om de kennis te bevorderen, is er dan ook in alle tijden vlijtig genoeg gearbeid aan het maken van korte *systematische begrippen* of samenstellen van de grondwaarheden van het Christendom, waarvan er misschien zelfs een al te grote overvloed onder ons gevonden wordt. Doch

wij zouden het daarvoor houden, dat er nergens licht een ordelijker, zuiverder, wezenlijker en beknopter samenstel van de heilige Christenwaarheid zal kunnen aangewezen worden, en dat met de zegen des Heeren van een dienstiger gebruik kan zijn, om ons tot een grondige kennis van dezelve te leiden, dan de *Catechismus van Heidelberg*, welke al van het begin tot een vast formulier en onveranderlijk richtsnoer van de Christelijke leer in onze en in andere Protestantse kerken is aangenomen en vastgesteld. Daarom zijn wij ook zonder enige twijfeling van dat begrip, dat diezelfde Catechismus, welken wij alzo houden voor het formulier van onze leer, even daarom ook het vaste richtsnoer behoorde te zijn van onze zelfbeproeving.

Deze weg wordt zekerlijk veel minder nu, dan wel voorheen bij ons betreden, in deze geesteloze tijd, waarin men, helaas! maar al te zeer met droefheid bespeurt, van welke dodelijke gevolgen het is, indien men de praktijk van de waarheid aan de ene kant of te zeer verzuimt, of die aan de andere kant al te wijd afzondert van derzelve theorie, hetwelk beide nergens anders toe kan dienen, dan om ons de ware praktijk en theorie tevens langzamerhand geheel te doen verliezen, en om ons bedekt in te wikkelen in de verderfelijke dwaalwegen van een meer Pelagiaanse of van een meer Enthusiastische praktijk. Want zodra als wij maar alleen het zuivere licht van de waarheid van het Evangelie uit onze ogen hebben beginnen te verliezen, is het ons niet meer mogelijk onze voet vast te houden op de rechte weg, die ten leven leidt, maar wij moeten dan aanstonds jammerlijk verdoold raken op deze schadelijke wegen van het verderf. Dewijl wij van nature ten enenmale blind en verduisterd in ons verstand zijn, zo heeft God ons Zijn heilige waarheid en de Geest der waarheid genadiglijk geschonken, om beide onze getrouwe leidlieden te zijn naar den hemel.

Maar hoe zullen wij, blinde zondaren, de hemel toch kunnen vinden, als wij deze leidlieden ongelukkig hebben verloren? Of hen anders niet meer willen volgen?

Wat het werk van de zelfbeproeving betreft, wij moeten hetzelfde niet anders houden of aanzien, dan als een voornaam gedeelte van de praktijk van onze Gereformeerde leer, en daarom moeten wij datzelfde werk, ook ten nauwste vastmaken en verbinden aan de zuivere theorie van onze leer. De theorie of stellige waarheid is als het fundament, waarop alle praktijk alleen gebouwd moet worden, of anders valt men noodwendig aanstonds in een ongezonde of dwalende praktijk, en men voert zichzelf en het onwetende volk, dat men behandelt, onder ene schone gedaante van ernst, Godzaligheid, praktijk, bevinding, enz. - ongevoelig, zonder dat het bewerkt wordt, - van de zuivere fontein van de Evangeliewaarheid af naar de gebroken bakken van ondeugende en ongezonde menselijke leringen, waarin dan elk zijn bijzonder concept of wijze van doen heeft. Daar toch onze aangenomen en beproefde Gereformeerde waarheid maar alleen het algemene richtsnoer behoorde te zijn voor alle praktikale leringen, besturingen, behandelingen, enz. indien dezelve anders waarlijk gezond en rechtzinnig zullen liggen, en tot bevordering van de ware Godzaligheid zouden kunnen strekken.

Hieruit volgt dan immers noodzakelijk, dat wij de praktikale kenmerken van het werk van de Geest tot zelfbeproeving dan ook altijd onmiddellijk moeten afleiden uit de vaste en zuivere theoretische gronden van onze *Gereformeerde leer*, en dat wij alzo steeds met alle ernst daarheen moeten arbeiden, om onze eigen gemoederen en die van anderen wel vast te verbinden aan de leer en de waarheid zelf, zonder welke wij toch nimmermeer in dit werk met enige ware vrucht voor onze zielen zullen kunnen handelen, wat vrucht daar dan ook schijnen moge. Zo plegen onze leraars en de eerste Reformatoren altijd eerst te werk te gaan, welke doorgaans mannen geweest zijn van een beproefde wijsheid en Godzaligheid en van uitmuntende bekwaamheden en ijver voor de zaak des Heeren, door wier dienst en arbeid het Christendom, dat zo grotelijks vervallen was, allerwegen in de wereld wederom zeer gelukkig is hersteld en opgebouwd geworden. *Gelijk zij de theorie van de waarheid doorgaans praktikaal leerden, alzo leerden zij de praktijk ook nooit anders dan theoretisch*, dat is, zij lieten de theorie, als de wezenlijke grond altijd voorgaan, en de praktijk daar dan op volgen in een zeer schoon onmiddellijk verband. En hierdoor maakten zij een vast en zuiver werk van een waarachtig geloof en Godzaligheid

in harten van de mensen met Gods medewerkende genade, en zij roeiden beide de Pelagiaanse en de Enthusiastische geest aldaar zeer gelukkig uit, enkel door het heldere licht van de Evangeliewaarheid, waarmee zij krachtig wisten te werken op de gemoederen, terwijl zij hun arbeid daarnevens paarden met een zonderlinge getrouwheid voor de dienst van Christus, en met een zeer ernstige en ijverige Godzaligheid, nederigheid, lijdzaamheid en verloochening van de wereld, waar zij zelf standvastig in wandelen en al het volk steeds in voorgingen. Deze is de rechte manier om het Evangelie met vrucht onder de mensen te prediken, en om beide, de waarheid en de praktijk, met Gods genadige bijstand getrouw en zuiver te bewaren. Daarom heeft de Heere zodanige dienst ook altijd meest gezegend, en zo lang de kerken zich daar standvastig aan hielden, is het met hun zaken altijd voorspoedig gegaan.

Daarentegen zodra men slechts heeft aangevangen deze stokken van lieflijkheid en samenbinders te verbreken, en of een theorie zonder praktijk, of een praktijk zonder theorie langzaam bedekt in te voeren (zoals gewoonlijk geschiedt, wanneer de Geest van ons begint te wijken), is het langs beide die schadelijke wegen altijd tot verderf en ondergang van de beste kerken in de wereld zeer ongelukkig uitgelopen, ofschoon deze verborgenheid van ongerechtigheid doorgaans wel niet in één dag gewerkt wordt.

Ach, of ons de Heere eens ogen gave om dit kwaad in ons zelf recht te kunnen zien, en hoe ver wij nu alreeds van die oude paden van onze getrouwe voorgangers zijn afgeweken! Het is nu ook de stem van onze Heere Jezus Christus tot ons allen hier in Nederland: *gedenkt dan, vanwaar gij uitgevallen zijt, en bekeert u, en doet de eerste werken, en zo niet, Ik zal u haastelijk bijkomen, en uw kandelaar van zijn plaats weren, indien gij u niet bekeert*, Openb. 2:5. Doch het zal een almachtig werk van Gods ontfermende genade moeten zijn, om Nederlands dove en hardslapende volk die stem van hun getrouwe Herder nog eens recht te doen horen!

Om weer terug te keren tot de zaak, waar wij enigszins van afgeweken waren, zo achten wij het zeker te zijn, dat het zuiver en kortbondig opstel van onze Catechismus, gelijk hetzelfde bij ons tot een bekwaam richtsnoer van de leer dient, alzo ook niet minder tot een bekwaam richtsnoer van praktijk en van zelfbeproeving in alle manier ons dienstig zou zijn, indien wij het maar behoorlijk daartoe wisten te gebruiken. Waarom wij een ieder zeer ernstig zouden raden, om het met de Goddelijke bijstand daar ook meer op toe te leggen. Men vindt in dat beknopte opstel de gehele wezenlijke inhoud van de leer der zaligheid tot deze drie voorname hoofddelen gebracht: van des mensen natuurlijke en aangeboren ellende, van zijn verlossing door Christus en van de ware dankbaarheid of heiligmaking.

Wij hebben het gehele onderzoek van onze staat in te richten *naar deze drie hoofdzaken*, en dezelve aan te zien, als de ware en onbedrieglijke kenmerken van een oprecht Christendom. En zo zullen wij dan voor onszelf op die wijze onze beproeving op het eenvoudigst en voordeligst kunnen verrichten, indien God ons tot dat hooggewichtige werk maar alleen de nodige hulp en bijstand van Zijn Geest belooft te verlenen, gelijk wij ons daarvan volkomen mogen verzekerd houden, als wij anders maar oprecht gelovig van Hem afhangen. Men placht zich vroeger in onze kerken altijd onveranderlijk aan dit eenvoudige richtsnoer alzo te houden, gelijk een ieder nog genoeg kan blijken uit ons *formulier van het Heilig Avondmaal*, waar immers het gehele onderzoek van de staat van een Christen tot deze drie hoofddelen enkel gebracht en bepaald wordt.

En waarlijk, al wie op deze gewone wijze, naar de regel van het Evangelie, met het onderzoek van zichzelf onder Gods zegen niet genoeg te recht kan komen, die zal in dat werk dan ook niet voorspoedig kunnen zijn, welke wijze of middelen hij schoon anders ook al mocht gebruiken. Die maar alleen de eenvoudige waarheid, die in Jezus is een te gering licht acht te zijn, om zijn staat en weg, daarbij recht grondig te onderzoeken, zal zich zeker bedrogen vinden, indien hij elders enig ander licht meent te zullen ontmoeten, waarbij hij deze plicht gelukkig zou kunnen verrichten.

Ach, of de mensen door Gods genade alleen maar eens geleerd hadden van de eerste beginselen en gronden van de Evangelische waarheid een recht gebruik te maken, zij zouden dan voorzeker niet alleen in deze voorname plicht, maar ook in alle andere plichten, van de religie met veel meer voorspoed kunnen handelen. Dan helaas, hier ontbreekt het de meeste aan, dat zij de eerste gronden van de Christelijke waarheid niet goed hebben leren verstaan en geloven, maar dat zij zich te snel tot een hogere kennis en onderzoek hebben begeven, waarom het dan ook voorkomt, dat zij met al hun kennis niet meer dan slechts een losse en kwalijk gegronde wetenschap van de leer der waarheid bekomen hebben, welke gebrekkige wetenschap nochtans uit diezelfde aard snel genegen is, om het gemoed van de ijdele mensen hoog te verheffen, en te vergeefs opgeblazen te maken door het vleselijke verstand. Dit allerschadelijkst gebrek, hetwelk zo vele zielen voor eeuwig ongelukkig heeft gemaakt, zal met de zegen des Heeren langs geen andere weg kunnen genezen of weggenomen worden, dan hierdoor dat de mensen nog intijds bewogen worden, om weer terug te keren tot de eerste gronden of beginselen van de Evangeliewaarheid, om aan dezelve hun hart en staat voor God ernstig te onderzoeken. Gelijk het dan ook zeker is, dat, als de Heilige Geest der mensen zielen tot een zaligmakende bekering gaat bewerken, Hij hen dan uit die hoogte van ingebeelde wetenschap weer nederwaarts voert tot de eerste grondbeginselen van de Goddelijke waarheid, en hen aandachtig bij dezelve doet stil staan, tot een rechte kennismening van de zaken van hun eigen gemoed.

Op deze grond zouden wij dan, zoals wij reeds gezegd hebben, een ieder ernstig raden, die in het beproeven van de staat van zijn ziel graag getrouw en met de meeste vrucht door Gods genade begeert te handelen, dat hij daarin toch op het eenvoudigst tracht te werk te gaan, nemende tot zijn richtsnoer de algemene hoofdgronden van onze heilige leer, namelijk de kennis der ellende, der verlossing en der dankbaarheid, zo, gelijk die nader in de Catechismus voorgesteld en uitgebreid worden.

De noodzakelijke vereisten tot zelfbeproeving

Doch alvorens dient een ieder hier wel vermaand te zijn, dat er noodzakelijk zekere voorgaande vereisten van genade behoren gevonden te worden in de harten van al degenen, die het onderzoek van zichzelf met een gewenste uitslag willen verrichten onder bijstand van de Geest. Wij zullen dezelve hier niet omstandig, maar slechts kort aanwijzen, enkel in drie bijzonderheden, latende de nadere overweging en kennismening daarvan over aan een ieders eigen gemoed.

1. *Er dient in degenen, die een recht onderzoek willen doen naar de waarachtige gronden van hun staat, een hartelijke liefde en begeerte te zijn tot ware zielsoprechtheid.* Dit is een heilige gave van de Geest der waarheid, welke Hij werkt in het binnenste van al degenen, die zaligmakend door Hem verlicht en bekeerd worden. Dan krijgt de mens terstond een innige haat en afkeer van alle geveinsdheid en hij houdt die voor het dodelijkst kwaad, waarvan het hart niet anders dan door het ware geloof des Geestes kan gewassen en gereinigd worden. Al wie deze hemelse gave der oprechtheid nog niet waarlijk bezit in de binnenste grond van zijn gemoed, die hangt dan met zijn hart nog vast aan het bedrog van de satan en listige verleiding. Zo een wandelt nog geheel in de duisternis, en haat het licht en sluit zijn ogen inwendig nog toe voor alle heilige en geestelijke ontdekking. En aldus kan hij in zodanige staat nimmermeer een recht onderzoek naar de ware gelegenheid van zijn hart doen, maar hij moet daar altijd een vals en verkeerd oordeel over vellen en houden zijn woningen steeds in het midden van bedrog, Jer. 9:6. Het is de mens niet mogelijk, de Goddelijke waarheden en de dingen van zijn eigen hart ooit anders aan te zien, dan met een duister oog en onder een deksel van de listige verblindings van de satan, hoewel hij zelf daar niets van mag bemerken. Dit maakt dat de ernstigste beproevingen van de geveinsden altijd geheel ijdel en vruchteloos zijn, en dat alle arbeid, welke zij in het betrachten van deze plicht soms mogen aanwenden, altijd tot hun

schade moet uitvallen, totdat God Zich over hen belieft te ontfermen, om hun de Geest der waarheid te schenken, *die hun zielen genadig komt redden uit de strik des duivels, waaronder zij gevangen waren, tot zijn wil*, 2 Tim. 2:26.

2. *Die zichzelf met vrucht zal onderzoeken, behoort in zijn gemoed bezet te zijn met gelovige kennis en indrukken van God, en van Zijne geduchte Hoogheid, Heiligheid, Alwetendheid, enz.* Een oprechte zelfbeproeving moet in Gods tegenwoordigheid, en als voor Zijn heilig aangezicht geschieden. Hier zijn de ware Godzaligen ernstig op gezet en smeken en arbeiden daarom, dat de Heere Zich in deze plicht door Zijn Geest meer bijzonder aan hun gemoed wil vertegenwoordigen, en dat het licht van Zijn heiligheid op hun zielen helder mag schijnen, om hen tot op derzelfver grond en bodem en in al de verborgen schuulhoeken in te leiden. En voorwaar, als God niet tegenwoordig is aan het hart, dan schijnt er ook geen licht, waarbij de mens zichzelf kan bezien. De heiligen dan, van wie de Schrift gewaagt, plegen hun gemoed dan eerst recht te onderzoeken, als zij waren in Gods nabijheid. Ziet van Job, Hoofdstuk 42:5, 6, van Jesaja, Hoofdstuk 6, 5 en van anderen. De eerste mens in het paradijs kan ons deze waarheid met zijn voorbeeld duidelijk genoeg leren. Zolang hij zich kon houden buiten Gods geduchte tegenwoordigheid, deed hij geen recht onderzoek naar zijn rampzalige staat, maar toen God hem riep, om voor Zijn aangezicht te verschijnen, werden zijn ogen eerst geopend en hij in zijn zware zondesschuld en snode afval van God levendig ingeleid, met een hartgrondige schaamte, droefheid, vreze en berouw. Dit licht van de ware kennis Gods, schijnende op de harten van de mensen door de Evangelische middelen en door de werking van de Heilige Geest, is er dan zeker nodig, om een rechte beproeving op zijn inwendige staat te doen. Zonder dat is en blijft de mens geestelijk blind en kan daarom zichzelf also weinig recht bezien, als een, die blind is in het natuurlijke zijn aangezicht en gelaat kan aanschouwen in een spiegel. En toch dit Goddelijke en geestelijke ontbreekt de geveinsden en tijdgelovigen, daarom zijn zij ook nooit in staat, om een rechte beproeving te kunnen verrichten in zichzelf. Zij zien alle dingen maar met een ongeheiligd en vleselijk, of met een schijn geestelijk oog en kunnen daarom het ware van het valse nooit recht onderscheiden. Zij woelen en wurmen altijd buiten God in de duisternis van zichzelf, en tasten naar de wand als de blinden, en als die geen ogen hebben. Welke arbeid zij ook mogen aanwenden tot deze plicht, het is alles tevergeefs, zo lang als God zelf, in Christus, door Zijn Woord en Geest, hun ogen niet opent, en het licht in hun harten uit de duisternis doen schijnen, 2 Kor. 4:6, wanneer zij *dan in Gods licht eerst het licht zien*, Psalm 36:10.
3. *Ook is tot een recht beproeven van zichzelf nodig, dat men de dode arglistigheid en het grondeloos bedrog van zijn eigen hart enigszins recht heeft leren kennen, zoals des Heeren Geest die afmaalt*, Jer. 17:9. En dat het gemoed mag staan onder een levendige indruk daarvan. Voorwaar, de beste heiligen bevinden nog zoveel van de helse duisternis van de satan, verkeerdheid en verleiding in hun harten, en dat in hun vlees geen goed woont, Rom. 7:18, dat zij de ondoorgrondelijke diepte van dat vervloekte kwaad geenszins kunnen peilen. Zij moeten het nog steeds met droefheid en schaamte voor God belijden, en uit dien hoofde een walging aan zichzelf hebben. Daarvan komt het, dat zij in het minst op zichzelf, of op hun genade, wijsheid, oprechtheid, ja zelfs op hun tederste en beste toestand toch geen vertrouwen durven stellen, maar zij gedurig trachten hun staat gelovig voor de Heere te brengen en die voor de ogen van Zijn heilige Alwetendheid geheel neer te leggen. Hij zelf beproeve en doorzoeke hun harten, oordelende naar waarheid hun staat, en doet hen zichzelf recht bezien en kennen in Zijn Goddelijk licht. En wanneer zij het soms door gebrek aan genade en door zwakheid van het geloof zover niet kunnen brengen, dan zullen zij het werk van hun zelfbeproeving (hoe ernstig en hoe aanhoudend zij daar anders ook al in mochten gehandeld hebben), toch niet achten wel verricht te zijn, en zo zullen zij er dan ook geenszins met voldoening voor zichzelf kunnen berusten, maar in het gebed, en met de Heere blijven worstelen om meerdere ontdekking en uitlating van Zijn geestelijk genadelicht aan hun gemoed, ten einde zij zichzelf en hun staat oprecht gelovig aan

Hem, in Christus, geheel mogen overgeven. En als zij daartoe komen mogen, dan blijven zij door de genade in een vertrouwend en aanklevende gestalte en wentelen hun weg en staat dan zo verder geheel op de Heere, als op de enige rotsteen huns heils. En hier vinden zij dan alleen door het geloof de ware rust voor hun zielen.

Maar op zodanige wijze handelen de geveinsden en tijdgelovigen niet. Deze zijn uit hun blindheid en genadeloosheid al daartoe genegen, om maar een goed gevoelen te koesteren van zichzelf en van de oprechtheid van hun harten. Als zij hun onderzoek verrichten en het daarin zover gebracht hebben als hun doenlijk was, dan blijven zij doorgaans of nog in twijfel hangen, niet wetende een vast besluit te maken van hun staat, hopende nochtans altijd het beste daarvan, zonder zich deswege ernstig te bekommeren, of zij hebben niet anders kunnen bespeuren of alles ligt waarlijk oprecht bij hen, en zo maken zij dan zelf het besluit op van de deugdelijkheid van hun werk en genade. Ja, zij zijn soms door enig algemeen licht, dat hen heeft beschenen of door enige hartstochtelijke aandoeningen, waarmede zij hun oefeningen hebben mogen verrichten, zodanig verblijd en bevestigd geworden in de goede opinie van zichzelf en hun staat, dat zij zich van hun oprechtheid nu alleszins verzekerd houden, en in het minst geen vrees hebben voor het arglistige bedrog van hun harten. Zo diep weet de satan zijn volk in slaap te wiegen en hen dan te vermaken met de aangenaamste dromen. Zij steken met zodanige oefeningen van zelfbeproeving dan gelijk als een vuur aan, en omgorden zich met de spranken en de heilige God, naar wiens licht en waarheid zij niet vragen, geeft hun dan rechtvaardig aan dat snode bedrog en de listige omleiding van de duivel over, en zegt tot hen: *wandelt in de vlam van uw vuur en in de spranken, die gij ontstoken hebt, dat geschiedt u van mijn hand, in smart zult gijlieden liggen*, Jes. 50:11.

Welk een groot onderscheid toch! De ware oprechten durven niet berusten in hun oprechtheid, maar trachten hun vertrouwen geheel op de Heere te stellen, terwijl geveinsden God geheel verlaten, en zich vasthouden aan hun rampzalig bedrog. Dit is de vrucht van een misbruikte en kwalijk aangelegde zelfbeproeving. Daardoor weet de satan zijn aanhangers zo listig te verblinden, *dat zij zich voeden met as, en het bedrogen hart hen ter zijde afleidt, zo dat zij hun zielen niet kunnen redden, noch zeggen: is er niet een leugen in mijn rechterhand*, Jes. 44:20. In plaats, dat de zelfbeproeving hen doodarm zou maken, maakt die hen integendeel rijk en verrijkt in hun eigen ogen, en doet hen uitroepen: *Ik heb geen ding gebrek*, Openb. 3:17. Ongelukkige mensen, voorwaar!

Ach! gave de ontfermende God, dat nog eens iemand van de zodanigen onder het lezen van deze zaken alzo door de zalige verlichting van zijn Geest innerlijk aangedaan en bewerkt werd, dat hij daar recht aandachtig bij kon stilstaan en het bedrog van de Satan zodanig mocht bemerken, dat hij geen ogenblik langer met gerustheid in hetzelfde mocht kunnen wandelen.

Deze zijn dan de *noodzakelijke vereisten* welke door Gods genade met een rechte beproeving van onze staat onafscheidelijk dienen vergezeld te gaan. Laat toch niemand zich ooit inbeelden, dat hij zonder dezelve deze plicht voor God behoorlijk zal kunnen verrichten tot zijn zaligheid, want deze zijn onder anderen ook de wezenlijke kenmerken van een oprecht zelfonderzoek. Maar waar die ontbreken, daar is de mens tot dit werk door de Heiligen Geest nog niet recht bereid, om het te oefenen op een zuivere Evangelische wijze, tot vrede en troost van zijn gemoed, gelijk Gods kinderen plegen.

Wat betreft degenen, die nog gehouden worden in een weg van voorbereidende overtuiging van de Geest, deze zullen wel door middel van een ernstig onderzoek in zichzelf (voor zo ver zij dat verrichten kunnen met een verlichting van de Geest, Die toch in hen reeds werkzaam is), tot een meerder gezicht en gevoelen van hun rampzalige zondestaat buiten Christus, gebracht worden, maar geenszins tot bevestiging van hun genadestaat in Christus, hetwelk alleen de ware gelovige eigen is. Deze beproeving, - indien zij anders recht en behoorlijk geschiedt, moet, wat de grond van de staat betreft, altijd uitvallen tot vermeerdering van de troost, - doch diegenen tot vermeerdering van 's mensen overtuiging en droefheid, en om hen van alle toevluchten in zichzelf al verder af te drijven, totdat zij eenmaal rechte armen van Geest mogen worden voor Christus, Die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren

was, Luk. 19:10. En op die wijze hebben wij het zelfonderzoek van de zodanigen doorgaans in deze verhandeling dan wel mede op het oog, of de Heere dit ons schrijven daartoe nog eens aan iemand van hen belijft te zegenen. Nochtans kunnen wij deze plicht hier niet anders voorstellen, door de genade van de Geest, zo als dezelve tot vrede en zaligheid maar alleen geschiedt bij de ware gelovigen, welker harten geheiligd zijn in de waarheid. Aan dit patroon moet een ieder zijn werk en handel dan nauwkeurig beproeven.